

Tres breus apunts: pròlegs, dedicatòries i censura

Ocupat lector: uns breus comentaris, que ens ha semblat bé de recollir en tres apunts.

(1)

Tots els experts en Cervantes coincideixen en concedir una gran transcendència als seus pròlegs. Aquets, sovint llargs i reflexionats, són una de les principals fonts d'informació de la manera de pensar de l'autor.

Resulta interessant centrar la nostra atenció en una frase del pròleg de la 1ª Part del Quixot. Cervantes ens explica que un amic el visità i el trobà en el moment en que ell intentava escriure el pròleg a la seva obra:

"...le dije que pensava en el prólogo que había de hacer a la historia de don Quijote, y que me tenía de suerte que ni quería hacerle, ni menos sacar así las hazañas de tan noble caballero".

Rico ens adverteix a peu de plana que a les edicions més antigues falta el "así". Les edicions modernes el posen perquè sense ell sembla que Cervantes no vulgui treure en cap cas la seva obra a impremta (i evidentment no veuen cap raó perquè l'autor no hauria de voler fer pública la seva gran obra), amb el "así" es fa entendre que el que no vol es treure-la sense pròleg (una cosa que pot semblar molt més lògica).

Però si Cervantes no va posar el "así" potser és perquè hi havia altres raons. La frase, llegida sense l'"así" diu clarament que Cervantes està trist i desanimat, i pensant si val la pena portar a impremta el Quixot tal com el té: *"una leyenda seca como un esparto, menguada de estilo, pobre de concetos, y falta de toda erudición y doctrina..."*

Aquesta possibilitat pot ser difícil d'entendre sinó tenim present que als segles XVI i XVII hi havia una estricta censura sobre el contingut moral o polític dels textos publicats. Evidentment, Cervantes no és massa explícit sobre la raó del seu desànim, i el poc que diu fa referència a qüestions anecdòtiques com la possibilitat de trobar poetes famosos que li lloessin l'obra, o la manca de cites erudites. Però és molt probable que als milers de lectors que havia de tenir el llibre al regne de València, a Catalunya, Portugal i Flandes, tal com ens ho fa saber a la Segona Part Sansón Carrasco, no els calguessin massa explicacions, i entenguessin perfectament les raons dels dubtes sense que Cervantes els hagués d'explicar amb claredat.

(2)

Tothom està d'acord que la dedicatòria al Duque de Béjar que apareix a les diverses edicions del Quixot de 1605 és falsa. En la reproducció de la primera edició de Madrid el 1605, a sota del nom del Duque de Béjar surten els altres molts títols que tenia aquest senyor: Marqués de Gibraleon, Conde de Benalcazar y Bañares, Vizconde de la Puebla de Alcocer.

Doncs bé, en una segona edició de Madrid del mateix 1605, que molts entesos consideren que era una revisió feta personalment per Cervantes de la primera, en lloc de Conde de Benalcazar, posa Conde de BARCELONA. A manca d'una comprovació més profunda, ens sembla que a aquella època, Compte de Barcelona era un títol que devia ser propi del rei (o a molt estirar d'algun familiar molt proper a ell). És difícil pensar que un caixista cometés un error d'aquesta magnitud, com difícil se'ns fa no sospitar que l'error tingui una segona intenció. Tota censura, és ben sabut, genera la seva picaresca; i aquí podem veure que si bé hi haviaensors, també hi havia mans que volien deixar la seva empremta en sentit contrari al de la censura. O potser, simplement fer la punyeta.

(3)

Voldríem citar textualment, per acabar, els comentaris que Antonio Alatorre, fa sobre Cervantes i el Quixot, i molt en concret sobre el llenguatge de Cervantes i la recepció de la novel·la en diferents territoris.

Alatorre és un expert en història de la llengua castellana, i autor del llibre *Los 1001 años de historia de la lengua española* (2003), esmentat al volum complementari de les darreres edicions del professor Rico entre les històries de la llengua i que es posiciona entre els partidaris de considerar a Cervantes com un “*genio lego*”.

Resulta interessant saber l'opinió d'un expert a qui la visió transatlàntica potser ajuda a tenir una millor perspectiva de la qüestió. Amb el valor afegit de ser Amèrica el continent que ha donat a la llengua castellana, durant el segle XX, la part més important, i per aquest autor més estimada, de les seves obres mestres.

Després de lloar la genialitat de l'obra, el seu modern missatge, i la vertiginosa llibertat del llenguatge de Cervantes, ens diu Alatorre: “*Si en sus tiempos hubiera habido una Academia de la Lengua, los señores académicos no habrían tenido la menor dificultad en exponer a la vergüenza pública las múltiples incorrecciones del lenguaje cervantino: frases torpemente construidas, o construidas a la italiana, italianismos de vocabulario metidos a troche y moche, incongruencias, anacolutos, etc. Los académicos de hoy piensan, por supuesto, de manera distinta. Cervantes es su dios, lo llaman ‘espejo del idioma’; en cada aniversario de su muerte asisten a una misa conmemorativa, y veneran en la Academia un retrato y un autógrafo de Cervantes, ambos falsos. Pero, colocado en sus tiempos, el Quijote es uno de los libros más llenos de ‘incorrecciones de lenguaje’.*”

Bé, potser el que des de l'altra banda de l'Atlàntic semblen italianismes o construccions italianes, centrant una mica el camp de visió poden ser considerades d'una altra manera.

I encara, respecte a la recepció de l'obra: “*La parte nuclear de España, o sea Castilla, con su capital Madrid, estuvo muy por debajo del resto de Europa durante el siglo XVII y hasta finales del XVIII, en cuanto a interés por el Quijote. Son apenas unas diez las ediciones del Quijote publicadas en Madrid a lo largo del siglo XVII. En cambio las publicadas en castellano durante el mismo lapso en ciudades de habla no castellana –Lisboa, Valencia, Barcelona, Bruselas, Amberes y Milán– son en total unas veinte. Y estas cifras palidecen ante la de las traducciones: los lectores de francés pudieron leer el Quijote en su lengua, durante el XVII, en más de veinte ediciones...*”

Esperem que aquests breus apunts hagin estat útils per fer-vos reflexionar. En seguirem parlant. Que els déus us donin salut i a nosaltres no ens oblidin.

Pep Comajuncosa